

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. birželio 6 d.¹

Byla C-149/17

Bastei Lübbe GmbH & Co. KG
prieš
Michael Strotzer

(*Landgericht München I* (Miuncheno I apygardos teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Autorių teisės ir gretutinės teisės – Direktyva 2001/29/EB – Teisių į intelektualinę nuosavybę užtikrinimas – Direktyva 2004/48/EB – Žalos atlyginimas dėl dalijimosi rinkmenomis pažeidžiant autorių teises – Interneto ryšys, kuriuo gali naudotis kiti abonento šeimos nariai – Abonento atleidimas nuo atsakomybės be būtinybės nurodyti, koku būdu šeimos narys naudojasi ryšiu“

Ižanga

1. Nors materialinė intelektualinės nuosavybės teisė yra iš dalies suderinta Sąjungos teisės sritis, kovos su šios teisės pažeidimais ir dėl to kylančios žalos atlyginimo procedūros iš principo nustatomos pagal valstybių narių nacionalinę teisę. Vis dėlto Sąjungos teisėje nustatyti tam tikri reikalavimai, kuriais peržengiamos paprasto veiksmingumo patikrinimo, kuris atliekamas taikant valstybių narių procesinę autonomiją, ribos.
2. Šioje byloje keliamas klausimas dėl šių reikalavimų apimties ir jų taikymo pagrindinių teisių atžvilgiu. Šis klausimas Teisingumo Teismui jau buvo pateiktas, tačiau ši byla suteiks jam galimybę toliau formuoti ir tikslinti savo jurisprudenciją šiuo klausimu.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

Teisinis pagrindas

Sjungos teisė

3. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo² 3 straipsnio 1 dalyje ir 2 dalies b punkte nustatyta:

„1. Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrybinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrybinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

2. Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti padaryti viešai prieinamus laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku:

<...>

b) fonogramų gamintojams – savo fonogramas;

<...>“

4. Direktyvos 8 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Valstybės narės nustato atitinkamas nuobaudas ir teisių gynimo būdus, jei pažeidžiamos šioje direktyvoje nustatytos teisės ir pareigos, bei imasi visų priemonių, reikalingų užtikrinti, kad tos nuobaudos ir teisių gynimo būdai būtų taikomi. Šitaip nustatytos nuobaudos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.

2. Kiekviena valstybė narė imasi priemonių, reikalingų užtikrinti, kad teisių turėtojai, kurių interesus paveikia jos teritorijoje atliekama pažeidžianti veikla, galėtų pareikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo
<...>“

5. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo³ 2 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta:

„1. Nepažeidžiant priemonių, kurios yra ar gali būti numatytos Bendrijos ar nacionalinės teisės aktuose, jei tokios priemonės yra palankesnės teisių turėtojams, šioje direktyvoje numatytos priemonės, procedūros ir gynybos būdai yra taikomi 3 straipsnio nustatyta tvarka visiems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams, numatytiems Bendrijos ir (arba) atitinkamos valstybės narės nacionaliniuose teisės aktuose.

2. Ši direktyva nepažeidžia specialių nuostatų dėl teisių gynimo bei dėl autorių teisių ir gretutinių teisių apribojimų nustatytų Bendrijos teisės aktuose, visų pirma <...> Direktyvos [2001/29] ir, ypač, jos 2–6 ir 8 straipsnio nuostatų.“

2 OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230.

3 OL L 157, 2004, p. 45; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 2 t., p. 32.

6. Šios direktyvos 3 straipsnyje nustatyta:

„1. Valstybės narės numato priemones, procedūras ir gynybos būdus, būtinus užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikoma ši direktyva, vykdymą. Tos priemonės, procedūros ir gynybos būdai turi būti sąžiningi, teisingi, neturi būti komplikuoti ar brangūs, ar sukelti nepagrįstą vėlavimą ar delsimą.

2. Tos priemonės, procedūros ir gynybos būdai taip pat turi būti veiksmingi, proporcingi ir atgrasantys; jie turi būti taikomi tokiu būdu, kad nebūtų sukuriamos kliūtys teisėtai prekybai ir numatytų apsaugos priemonės nuo piktnaudžiavimo jomis.“

7. Tos pačios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad, net prieš pradėdant procesą dėl bylos esmės, kompetentingos teismo institucijos šalies, pateikusias pagrįstai turimus įrodymus paremti pretenzijas, kad yra pažeistos ar gali būti pažeistos intelektinės nuosavybės teisės, prašymu galėtų reikalauti tinkamų veiksmingų laikinųjų priemonių užtikrinti su įtariamu pažeidimu susijusius įrodymus, atsižvelgiant į slaptą informaciją.“

8. Galiausiai Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad kompetentingos teismo institucijos nukentėjusiojo asmens prašymu, reikalautų pažeidėjo, kuris žinodamas arba turėdamas pakankamą pagrindą žinoti, dalyvavo teisės pažeidžiančioje veikloje, atlyginti teisių turėtoji žalą, kuri atitiktų faktiškai jo patirtus nuostolius dėl pažeidimo.“

Vokietijos teisė

9. 1965 m. rugsėjo 9 d. *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz)* (A autorių ir gretutinių teisių įstatymas) 97 straipsnyje nustatyta:

„1. Jeigu pažeidžiamos autorių teisės ar kitos šio įstatymo saugomos teisės, nukentėjęs asmuo gali reikalauti ištaisyti pažeidimą, o pakartotinio pažeidimo grėsmės atveju – reikalauti nutraukti neteisėtus veiksmus. Teisė reikalauti nutraukti neteisėtus veiksmus egzistuoja net tada, kai pirmą kartą kyla pažeidimo grėsmė.

2. Asmuo, tyčia ar netyčia padaręs pažeidimą, turi atlyginti nukentėjusiajam patirtą žalą. Nustatant atlygintinos žalos dydį taip pat gali būti atsižvelgiama į pelną, kurį pažeidėjas gavo pažeidęs atitinkamas teises. Be to, reikalavimo atlyginti žalą dydis gali būti apskaičiuojamas remiantis suma, kurią pažeidėjas būtų privalėjęs sumokėti kaip deramą atlygį už leidimą naudotis šiomis teisėmis, jei būtų jo prašęs. Kūrėjai, mokslinių leidinių autoriai (70 straipsnis), fotografai (72 straipsnis) ir atlikėjai (73 straipsnis) taip pat gali reikalauti piniginės kompensacijos už patirtą neturtinę žalą, jei ir kiek tai yra teisinga.“

Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

10. Pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė *Bastei Lübbe AG* turi garsinės knygos autorių teises ir gretutines teises, suteikiamas fonogramos gamintojui.

11. Michael Strotzer yra interneto ryšio, per kurį 2010 m. gegužės 8 d. ši fonograma buvo pasiūlyta parsisiųsti neribotam interneto mainų platformos naudotojų skaičiui (*peer-to-peer*), abonentas. IP adresą ekspertas tiksliai priskyrė M. Strotzer.

12. 2010 m. spalio 28 d. raštu *Bastei Lübbe* įspėjo atsakovą dėl šio autorių teisių pažeidimo. Kadangi situacija nepasikeitė, *Bastei Lübbe* kreipėsi į *Amtsgericht München* (Miuncheno apylinkės teismas, Vokietija) su ieškiniu M. Strotzer, kaip nagrinėjamo IP adreso abonentui, dėl piniginės kompensacijos.

13. Vis dėlto M. Strotzer nepripažįsta padaręs autorių teisių pažeidimą ir teigia, kad jo prieiga prie interneto buvo pakankamai saugi. Be to, jis tvirtina, kad tame pačiame name gyvenantys jo tėvai taip pat turėjo prieigą prie šio interneto ryšio, tačiau, kiek jam žinoma, jie šio kūrinio savo kompiuteryje neturėjo, nežinojo apie jo buvimą ir nesinaudojo mainų platformos programine įranga. Be to, nagrinėjamo pažeidimo padarymo laiku kompiuteris buvo išjungtas.

14. *Amtsgericht München* (Miuncheno apylinkės teismas) atmetė *Bastei Lübbe* ieškinį dėl žalos atlyginimo remdamasis tuo, kad negalima daryti prielaidos, kad būtent M. Strotzer padarė šį autorių teisių pažeidimą. *Bastei Lübbe* pateikė skundą *Landgericht München I* (Miuncheno I apygardos teismas, Vokietija), kuris šioje byloje yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

15. Šis teismas yra linkęs manyti, kad atsakomybė dėl nurodyto autorių teisių pažeidimo tenka M. Strotzer, nes iš jo teiginių nematyti, kad pažeidimo padarymo momentu prie interneto būtų prisijungęs trečiasis asmuo, kuris iš tikrųjų galėtų būti laikomas pažeidėju. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas susiduria su *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) jurisprudencija, pagal kurią gali būti draudžiama kaltu pripažinti atsakovą⁴.

16. Iš tiesų pagal *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudenciją, kaip ją aiškina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, būtent ieškovui tenka pareiga nurodyti ir įrodyti padarytą autorių teisių pažeidimą. Be to, *Bundesgerichtshof* mano, kad faktinę prielaidą, jog pažeidimo vykdytojas yra abonentas, pagrindžia tai, kad tuo metu, kai buvo padarytas teisės pažeidimas, jokie kiti asmenys šia interneto prieiga naudotis negalėjo. Tačiau, jeigu interneto ryšys šio pažeidimo momentu buvo nepakankamai saugus arba jei sąmoningai leista naudotis juo kitiems asmenims, negali būti daroma faktinė prielaida, kad pažeidimo vykdytojas yra abonentas.

17. Vis dėlto, remiantis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudencija, interneto ryšio abonentui tokiais atvejais tenka antrinė pareiga pateikti argumentus. Abonentas šią antrinę pareigą pateikti argumentus įvykdo nurodydamas, ar kiti asmenys turėjo atskirą prieigą prie interneto ir todėl galėtų būti įtariami padarę nagrinėjamą teisės pažeidimą, jei taip – kurie. Jeigu kuris nors šeimos narys turėjo tokią prieigą prie interneto, abonentas, remiantis *Bundesgerichtshof* jurisprudencija, neprivalo pateikti išsamesnės informacijos apie tai, kada buvo naudotasi šiuo interneto ryšiu ir koks naudojimo pobūdis, atsižvelgiant į santuokos ir šeimos apsaugą, kuri užtikrinama pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 7 straipsnį ir atitinkamas Vokietijos konstitucinės teisės nuostatas.

18. Šiomis aplinkybėmis *Landgericht München I* (Miuncheno I apygardos teismas, Vokietija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyvos 2001/29 8 straipsnio 1 ir 2 dalys, siejamos su 3 straipsnio 1 dalimi, turi būti aiškinamos taip, kad „veiksmingos ir atgrasančios nuobaudos už teisių padaryti kūrinį viešai prieinamu pažeidimus“ taip pat gali būti taikomos tuo atveju, kai interneto ryšio abonentas neatsako už žalą, patirtą dėl autorių teisių pažeidimų dalijantis rinkmenomis per abonento prieigą, jeigu nurodo bent vieną šeimos narį, kuris taip pat turėjo galimybę prisijungti prie abonento interneto ryšio, ir nepateikia jokios išsamesnės, atlikus atitinkamus papildomus patikrinimus nustatytos informacijos apie tai, kokių momentu ir kokiais būdais nurodytas šeimos narys naudojo internetą?

⁴ Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, be kita ko, cituoja 2016 m. spalio 6 d. *Bundesgerichtshof* sprendimą, I ZR 154/15, *Afterlife*.

2. Ar Direktyvos 2004/48 3 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad „veiksmingos intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemonės“ taip pat gali būti taikomos tuo atveju, kai interneto ryšio abonentas neatsako už žalą, patirtą dėl autorių teisių pažeidimų dalijantis rinkmenomis per abonento prieigą, jeigu nurodo bent vieną šeimos narį, kuris taip pat turėjo galimybę prisijungti prie abonento interneto ryšio, ir nepateikia jokios išsamesnės, atlikus atitinkamus papildomus patikrinimus nustatytos informacijos apie tai, kokių momentu ir kokiais būdais nurodytas šeimos narys naudojo internetą?“

19. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2017 m. kovo 24 d. Rašytines pastabas pateikė *Bastei Lübbe*, Austrijos vyriausybė ir Europos Komisija. *Bastei Lübbe* ir Komisijai buvo atstovaujama 2018 m. kovo 14 d. posėdyje.

Analizė

Pirminės pastabos

20. Savo rašytinėse pastabose Komisija nurodo turinti abejonių dėl prejudicinių klausimų svarbos, siekiant priimti sprendimą pagrindinėje byloje. Man tokių abejonių nekyla.

21. Savo prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės teiraujasi, ar su Direktyvos 2001/29 8 straipsnyje ir Direktyvos 2004/48 3 straipsnyje nurodytų priemonių, nustatytų siekiant užtikrinti autorių teises, veiksmingumo reikalavimu suderinama tai, kad interneto ryšio, kuriuo buvo padaryta autorių teisių⁵ pažeidimų, abonentui leidžiama išvengti atsakomybės, grindžiamos prielaida, kai nepateikiant tikslios informacijos nurodomas šeimos narys, kuris taip pat turėjo prieigą prie šio interneto ryšio. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo abejonės grindžiamos *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudencija, susijusia su teisių gynimo priemonėmis, kurias pagal Vokietijos teisę turi pažeistų autorių teisių turėtojai.

22. Nacionalinę valstybių narių jurisprudenciją aiškinti ir taikyti turi tik nacionaliniai teismai, o ne Teisingumo Teismas. Vis dėlto, remiantis Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principu, nacionalinės institucijos ir teismai privalo nacionalinę teisę aiškinti kiek įmanoma taip, kad būtų užtikrintas visiškas Sąjungos teisės veiksmingumas. Šis reikalavimas taip pat apima pareigą pakeisti suformuotą nacionalinę jurisprudenciją, jeigu ji nesuderinama su šia teise⁶. Taigi atrodo, kad Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo reikalavimas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui nustato pareigą *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudenciją kiek įmanoma aiškinti ir taikyti taip, kad būtų užtikrintas visiškas Sąjungos teisėje nustatytų pareigų, susijusių su autorių teisių turėtoju suteiktomis teisių gynimo priemonėmis, veiksmingumas. Teisingumo Teismas tikrai turi jurisdikciją prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui suteikti visą reikiamą informaciją dėl šių pareigų taikymo apimties.

23. Todėl jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl jo aiškinamos *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudencijos atitikties Sąjungos teisėje nustatytiems reikalavimams, Teisingumo Teismas tikrai turi jurisdikciją nustatyti šių reikalavimų apimtį. Reikia išnagrinėti du šio klausimo aspektus: reikšmingų Sąjungos teisės nuostatų taikymo sritį ir pagrindinių teisių užtikrinimą taikant šias nuostatas.

5 Šį terminą suprantu kaip apimantį tiek pačias autorių teises, tiek ir vadinamąsias gretutines teises, pavyzdžiui, fonogramų gamintojų teises.

6 Žr. neseniai priimtą 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2018:257, 71 ir 72 punktai).

Reikšmingos Direktyvos 2001/29 ir Direktyvos 2004/48 nuostatos

24. Direktyvoje 2001/29 gana nedaug informacijos dėl priemonių, skirtų teisėms, kurios ja derinamos, užtikrinti. Šios direktyvos 8 straipsnyje valstybės narės tik bendrai įpareigojamos nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasomas nuobaudas, kad būtų užkirstas kelias minėtų teisių pažeidimams. Be to, valstybės narės turi sudaryti galimybę teisių turėtojams, kurių interesai buvo pažeisti, pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo. Valstybėms narėms palikta visiška laisvė dėl konkrečių šių pareigų įvykdymo priemonių.

25. Vis dėlto, atsižvelgdamas į intelektinės nuosavybės teisių svarbą kuriant vidaus rinką, Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė, kad reikia nustatyti išsamesnes suderintas taisykles, kad būtų užtikrinta vienoda šių teisių apsauga visoje Sąjungoje⁷. Taigi, visa Direktyva 2004/48 susijusi tik su priemonėmis, skirtomis intelektinės nuosavybės teisėms užtikrinti.

26. Tiesa, pagal Direktyvos 2004/48 2 straipsnio 2 dalį ji taikoma nepažeidžiant specialių nuostatų dėl autorių teisių ir visų pirma Direktyvos 2001/29 8 straipsnio nuostatų. Todėl šia nuostata pirmenybė teikiama ne Direktyvos 2004/48, bet Direktyvos 2001/29 nuostatoms. Tačiau pagal šias nuostatas nėra taip, kad visoms autorių teisėms Direktyva 2004/48 turėtų būti netaikoma. Šios direktyvos 2 straipsnio 1 dalyje aiškiai nustatyta, kad jos nuostatos taikomos „visiems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams, numatytiems Bendrijos ir (arba) atitinkamos valstybės narės nacionaliniuose teisės aktuose“. Kadangi autorių teisės neabejotinai priskirtinos intelektinei nuosavybei, joms taikoma Direktyva 2004/48, tačiau turi būti laikomasi specialiųjų nuostatų, esančių su jomis susijusiuose Sąjungos teisės aktuose. Be to, šioje direktyvoje numatytos specialios autorių teisių nuostatos, pavyzdžiui, 5 straipsnyje nustatyta autorystės ar gretutinių teisių turėjimo prezumpcija.

27. Taigi, Direktyvos 2001/29 8 straipsnis turi būti vertinamas ne kaip atskira labai bendro pobūdžio nuostata, bet labiau kaip Direktyva 2004/48 sukurtos suderintos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos sistemos dalis. Ši sistema susijusi ne tik su valstybių narių procesine autonomija, ja valstybėms narėms nustatomos konkrečios pareigos, kurių, įskaitant jų procesinius aspektus, laikymąsi kontroliuoja Teisingumo Teismas, ir ši kontrolė apima ne tik įprastinių lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų laikymąsi. Jeigu būtų vadovaujama kitokiu aiškinimu, Direktyva 2004/48 prarastų savo prasmę, nes ja nebūtų nustatoma nieko nauja greta valstybėms narėms pagal veiksmingumo principą tenkančios pareigos užtikrinti Sąjungos teisės materialinių nuostatų intelektinės nuosavybės srityje veiksmingumą. Iš tiesų būtų nelogiška manyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų parengęs direktyvą, kurioje nustatytos pareigos, kurių veiksmingumas galėtų būti visiškai panaikintas taikant valstybių narių procesines taisykles. Be to, Direktyvos 2004/48 taikymo sritis yra savarankiška, nes pagal jos 2 straipsnio 1 dalį ji taikoma ne tik Sąjungos teisės lygmeniu suderintų intelektinės nuosavybės teisių apsaugai, bet ir valstybių narių nacionalinėje teisėje nustatytiems teisėms. Taigi negalima manyti, kad ši direktyva tėra bendro pagal Sąjungos teisę suteiktų teisių apsaugos veiksmingumo principo, kuris taikomas įgyvendinant valstybių narių procesinę autonomiją, kai nėra konkrečių Sąjungos teisės nuostatų, konkretinimas.

28. Todėl nors Direktyvos 2001/29 8 straipsnio 2 dalyje, kurią šiuo atžvilgiu papildo ir sukonkretina Direktyvos 2004/48 13 straipsnio 1 dalis, įtvirtinta asmens, kurio interesai buvo pažeisti, teisė pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo, manau, kad tai reiškia pareigą nacionalinėje teisės sistemoje nustatyti ir taikyti priemones, kurios autorių teisių turėtojams leistų iš tikrųjų pasiekti, kad ši žala būtų atlyginta. Nors konkrečios šių direktyvų įgyvendinimo procedūrinės priemonės priklauso valstybių narių kompetencijai, jų veiksmingumą kontroliuoja Teisingumo Teismas. Priešingai, nei savo pastabose teigia

⁷ Žr. Direktyvos 2004/48 1, 8 ir 9 konstatuojamąsias dalis.

Komisija, vykdant šią kontrolę nėra tik atsakoma į klausimą, ar praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga gauti žalos atlyginimą, nes paprastai šis vertinimas atliekamas tikrinant, ar laikomasi veiksmingumo principo. Tikrinant, ar vykdomos šiose direktyvose nustatytos pareigos, konkrečias jų nuostatas reikia aiškinti atsižvelgiant į jų veiksmingumą.

29. Pagrindinėje byloje nagrinėjamas klausimas dėl teisės padaryti kūrinį viešai prieinamą pažeidimo, padaryto naudojantis internetu. Autorių teisių turėtojams, kurie dėl tokio pobūdžio pažeidimų nukentėjo, sunku nustatyti nusižengusius asmenis ir įrodyti jų dalyvavimą darant pažeidimą. Iš tiesų, pažeidimą padarius internetu nelieka fizinių įrodymų⁸, ir tai tam tikra prasme leidžia išsaugoti nusižengusių asmenų anonimiškumą. Vienintelis įrodymas, kurį paprastai galima surasti, yra IP adresas, iš kurio pažeidimas buvo padarytas. Šis nustatytas IP adresas, nors jis ir yra tikslus, nėra atitinkamo asmens atsakomybės įrodymas, ypač tais atvejais, kai nagrinėjamas interneto ryšys galėjo būti prieinamas keliems asmenims.

30. Todėl nacionalinės teisės sistemose dažnai numatyta lengvesnė autorių teisių, kurios buvo pažeistos, turėtojams tenkanti įrodinėjimo pareiga. Tokia priemonė gali būti, be kita ko, interneto ryšio abonento kaltės dėl pažeidimo, padaryto iš jo turimo IP adreso, prezumpcija. Šios priemonės leidžia užtikrinti autorių teisių turėtojų teisės pareikalauti atlyginti žalą veiksmingumą tais atvejais, kai pažeidimai padaryti internetu. Remiantis prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija, tokia prezumpcija Vokietijos teisės sistemoje nustatyta pagal jurisprudenciją.

31. Pareiga nustatyti tokią prezumpciją nėra tiesiogiai įtvirtinta nei Direktyvos 2001/29, nei Direktyvos 2004/48 nuostatose. Vis dėlto, jeigu tai yra pagrindinė nacionalinėje teisėje numatyta priemonė, kuria siekiama užtikrinti Direktyvos 2001/29 8 straipsnio 2 dalyje numatytos teisės pareikalauti atlyginti patirtą žalą veiksmingumą, ji turi būti taikoma nuosekliai ir veiksmingai. Šia priemone negalės būti pasiektas jos tikslas, jeigu bus pernelyg lengva paneigti kaltumo prezumpciją, taip nepaliekant autorių teisių turėtoju, kurio interesai buvo pažeisti, kitos galimybės pasinaudoti savo teise reikalauti atlyginti patirtą žalą. Taigi ši teisė taptų iliuzija.

32. Taigi, nors Direktyvos 2001/29 8 straipsnio 2 dalyje nenustatyta jokia konkreti teisės pareikalauti atlyginti žalą veiksmingumo užtikrinimo priemonė, manau, kad reikia daryti išvadą, jog nustatytos priemonės turi būti taikomos nuosekliai ir veiksmingai. Šiuo klausimu itin svarbus yra nacionalinių teismų vaidmuo, kai reikia vertinti įrodymus ir derinti įvairius esamus interesus.

33. Todėl tuo atveju, kai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudencijos, susijusios su interneto ryšio abonentų atsakomybe ir pareigomis, aiškinimo ir taikymo, jis turi vadovautis tokia jurisprudencija, kuria remiantis galima geriau užtikrinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugos veiksmingumą.

Pagrindinių teisių apsauga

34. Regis, problema, su kuria susidūrė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikdamas *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) jurisprudenciją, yra susijusi su šeimos gyvenimo apsaugos principo taikymu, siekiant apriboti interneto ryšio abonento pareigą pateikti informaciją dėl asmens, galėjusio padaryti autorių teisių pažeidimą. Jei abonentas nurodytų, kad, be jo, ir kiti asmenys galėjo turėti prieigą prie šio ryšio, jis neprivalėtų atskleisti nei jų tapatybės, nei pateikti kitos su ja susijusios informacijos, nes tokia pareiga būtų nepagrįstas kišimasis į jo šeimos gyvenimą.

⁸ Priešingai nei, pavyzdžiui, suklastotų prekių pardavimo atveju.

35. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, perkeldamos Direktyvos 2001/29 ir Direktyvos 2004/48 nuostatas, valstybės narės paprastai yra saistomos Chartijos nuostatų. Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą saugoma pagal jos 7 straipsnį. Vis dėlto bylose dėl autorių teisių teisė į privatų ir šeimos gyvenimą konkuruoja su pagrindine teise į nuosavybę, įtvirtinta Chartijos 17 straipsnyje. Intelektinė nuosavybė yra aiškiai paminėta jo 2 dalyje.

36. Be to, Teisingumo Teismas jau turėjo progą pažymėti, kad ieškovo teisė gauti informaciją vykstant procesui dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo priskirtina Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintai teisei į veiksmingą teisminę gynybą, ir taip leidžiama užtikrinti veiksmingą teisės į intelektinę nuosavybę apsaugą⁹.

37. Tokiomis aplinkybėmis, kai konkuruoja įvairios pagrindinės teisės, nacionalinės valdžios institucijos ir teismai turi užtikrinti teisingą šių teisių pusiausvyrą¹⁰. Taip pat gali būti, kad Sąjungos teisės lygmeniu reikės – be kita ko, Teisingumo Teismui aiškinant šią teisę – suderinti reikalavimus, susijusius su skirtingų pagrindinių teisių apsauga¹¹.

38. Atliekant šį derinimą reikia užtikrinti, kad būtų laikomasi nagrinėjamų pagrindinių teisių esmės. Teisingumo Teismas nusprendė, kad leidimas kredito įstaigai vadovaujantis Chartijos 8 straipsnyje įtvirtinta teise į asmens duomenų apsaugą remtis banko paslaptimi, siekiant atsisakyti atskleisti sąskaitos turėtojo duomenis, kurie būtų leidę pareikšti jam ieškinį dėl intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, prieštarauja pagrindinei teisei į nuosavybę ir teisei į veiksmingą teisinės gynybos priemonę¹².

39. Vertinant teisės į intelektinę nuosavybę ir teisės į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, viena vertus, ir teisės į šeimos gyvenimo gerbimą, kita vertus, tarpusavio sąsają, galima būtų remtis analogiškais argumentais.

40. Jeigu, vadovaujantis šeimos gyvenimo apsauga, interneto ryšio abonentui pripažinta teisė atsisakyti pateikti informaciją dėl asmenų, kurie galėjo padaryti autorių teisių pažeidimą, realiai sutrukdytų minėtų teisių turėtojams gauti patirtos žalos atlyginimą, tai pažeistų šio teisių turėtojo teisės į intelektinę nuosavybę esmę. Tokiu atveju teisė į nuosavybę turėtų būti viršesnė už teisę į šeiminio gyvenimo gerbimą. Tačiau jeigu nacionalinis teismas nuspręstų, kad toks kišimasis į šeimos gyvenimą yra nepriimtinas, kaltu dėl autorių teisių pažeidimo turėtų būti laikomas interneto ryšio abonentas. Regis, tokia antrinė atsakomybė pagal Vokietijos teisę yra galima¹³. Prieš interneto ryšio abonentą pripažįstant kaltu, nacionalinis teismas taip pat turėtų įsitikinti, kad nėra kitų procesinių priemonių, leidžiančių autorių teisių turėtojui, kurio interesai buvo pažeisti, nustatyti pažeidimą padariusius asmenis, kad būtų atlyginta žala¹⁴.

41. Be to, manau, kad derinant pagrindines teises dar gali būti reikšmingos dvi kitos Chartijos nuostatos.

42. Pirmiausia tai yra Chartijos 20 straipsnis, kuriuo įtvirtinama lygybė prieš įstatymą. Pagal *Bastei Lübbe* pastabose pateiktą informaciją apie 70 % interneto prieigų Vokietijoje yra „šeiminės prieigos“, t. y. jas naudoja šeima. Taigi, lieka 30 proc. prieigų, kurios naudojamos ne šeimos aplinkoje ir kurių tam tikrą dalį naudoja asmenys, gyvenantys vieni. Jeigu interneto ryšio naudojimas šeimos aplinkoje leistų lengvai išvengti atsakomybės dėl autorių teisių pažeidimų, tai reikštų nepalankų asmenų, kurie neleidžia kitiems šeimos nariams naudotis savo interneto ryšiu dėl to, kad gyvena vieni, vertinimą.

9 2015 m. liepos 16 d. Sprendimas *Coty Germany* (C-580/13, EU:C:2015:485, 29 punktas).

10 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimas *Mc Fadden* (C-484/14, EU:C:2016:689, 84 punktas).

11 2015 m. liepos 16 d. Sprendimas *Coty Germany* (C-580/13, EU:C:2015:485, 33 punktas).

12 2015 m. liepos 16 d. Sprendimas, *Coty Germany* (C-580/13, EU:C:2015:485, 37–41 punktai).

13 Žr. 2017 m. kovo 30 d. *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) sprendimą, I ZR 19/16, *Loud*, priimtą pateikus prašymą priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje.

14 Šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 16 d. Sprendimą *Coty Germany* (C-580/13, EU:C:2015:485, 42 punktas).

Jeigu šeimose gyvenantys asmenys ir po vieną gyvenantys asmenys šeimos gyvenimo gerbimo požiūriu yra vertinami nevienodai, atsakomybės dėl autorių teisių pažeidimo atžvilgiu tokio vertinimo skirtumo nėra. Taigi, tokia atsakomybė negali būti automatiškai netaikoma vien dėl to, kad asmuo gyvena kartu su kitais šeimos nariais.

43. Antra, Chartijos 54 straipsnyje nustatytas draudimas piktnaudžiauti joje pripažintomis teisėmis. Šiuo straipsniu pirmiausia kovojama su veiksmais, kuriais, dangstantis Chartija pripažintomis teisėmis, iš tikrųjų siekiama kovoti su pagrindinėmis teisėmis ir jas panaikinti¹⁵. Akivaizdu, kad intelektinės nuosavybės teisės pažeidimas nėra tokio pobūdžio veiksmas.

44. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, draudimas piktnaudžiauti teise jau seniai yra vienas iš bendrųjų Sąjungos teisės principų¹⁶. Pagal šį principą teisės subjektai piktnaudžiaudami negali remtis pagal Sąjungos teisės normas suteiktomis teisėmis, kad gautų jų teikiamą naudą, o šiomis normomis iškelti tikslai nebūtų pasiekti.

45. Procese pagrindinėje byloje M. Strotzer tvirtina, kad jis negali būti laikomas atsakingu dėl autorių teisių pažeidimo, padaryto naudojant jo interneto ryšį, nes kiti asmenys, t. y. jo tėvai, taip pat gali naudotis šiuo ryšiu. Be to, jis teigia, kad jo tėvai visiškai neišmano programinės įrangos, kuri naudota šiam pažeidimui padaryti, ir savo kompiuteryje neturi kūrinio, kuris buvo neteisėtai viešai paskelbtas.

46. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar M. Strotzer nepiktnaudžiauja teise į šeimos gyvenimo apsaugą, ja remdamasis ne tam, kad jo šeimos nariai būtų apsaugoti nuo galimos atsakomybės už autorių teisių pažeidimą, su kuriuo jie akivaizdžiai neturi jokio ryšio, bet tik tam, kad išvengtų savo paties atsakomybės dėl šio pažeidimo. Jeigu taip būtų, teisė į šeimos gyvenimo apsaugą neturėtų trukdyti apsaugoti minėtų autorių teisių turėtojų intelektinės nuosavybės.

Išvada

47. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Landgericht München I* (Miuncheno I apygardos teismas, Vokietija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 8 straipsnio 2 dalis ir 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo 13 straipsnio 1 dalis turėtų būti aiškinamos taip, kad jose valstybėms narėms neįtvirtinta pareiga nacionalinėje teisėje nustatyti interneto ryšio abonentų atsakomybės dėl autorių teisių pažeidimų, padarytų naudojantis šiuo ryšiu, prezumpciją. Vis dėlto, jeigu siekiant užtikrinti minėtų teisių apsaugą nacionalinėje teisėje tokia prezumpcija yra numatyta, ji turi būti taikoma nuosekliai, kad būtų užtikrintas šios apsaugos veiksmingumas. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje pripažinta teisė į šeimos gyvenimo gerbimą negali būti aiškinama taip, kad autorių teisių turėtojams būtų panaikintos bet kokios realios Chartijos 17 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos teisės į intelektinę nuosavybę apsaugos galimybės.

15 Žr. L. Woods, „Article 54 – Abuse of Rights“ in S. Peer ir T.K. Hervey, J. Kenner ir kt. (leid.) „The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary“, Hart Publishing, Oxford-Portland (Oregon), 2014, p. 1539–1559.

16 Vieną iš paskutinių taikymo atvejų žr. 2018 m. vasario 6 d. Sprendime *Altun ir kt.* (C-359/16, EU:C:2018:63, 48 ir paskesni punktai).